

Enkele aspecten van de Europese Defensie Gemeenschap (E.D.G.)

door Mr J. D. SCHEPERS, *Generaal-Majoor van de Generale Staf*

Geschiedenis

Eind 1950 werd van Amerikaanse zijde de wens geuit om de uitvoering van de militaire plannen voortvloeiende uit het Noord-Atlantisch Verdrag te versnellen en wel voor wat de verdediging van West-Europa betreft door hiervoor ook West-Duitsland in te schakelen. Dit land zou dan wederom strijdkrachten en wapens moeten hebben. Frankrijk had hiertegen bezwaren, maar kon de gegrondheid van de Amerikaanse wens niet ontkennen.

Kort te voren was men er in geslaagd het denkbeeld ingang te doen vinden, dat een opnieuw opleven van de Duitse kolen- en staalindustrie zonder bezwaar zou kunnen plaats vinden in het raam van een belangengemeenschap op deze gebieden van de zes West-Europese staten (België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland).

Aangemoedigd door het succes dat de Fransen met deze gedachte hadden gehad, trachtten zij de defensiemoeilijkheden op dezelfde wijze op te lossen. Zij verkregen de voorlopige instemming van de N. Atlantische Pact-partners om de praktische mogelijkheid van dit denkbeeld te onderzoeken. Daartoe werd in Februari 1951 te Parijs een conferentie bijeengeroepen. België, Duitsland, Frankrijk, Italië en Luxemburg gaven zich als deelnemers op, de overige landen van het Atlantische Pact, waaronder Nederland, zonder waarnemers. De conferentie had tot taak een ontwerp-verdrag betreffende een Europees leger op te stellen, waarvan het gevolg zou moeten zijn, dat één land niet meer afzonderlijk met zijn leger de anderen zou kunnen overheersen. Deze doelstelling werd al spoedig uitgebreid tot de defensie door ook luchtmacht en marine in de beschouwingen te betrekken.

In October 1950 besloot Nederland actief te gaan medewerken, als gevolg waarvan de taak van de waarnemers werd veranderd. Een volledige Nederlandse delegatie nam sedertdien aan de beraadslagingen deel. Het resultaat was een ontwerp-verdrag met een aantal bijbehorende conventies en protocollen, welke alle op 27 Mei 1952 door de Ministers van Buitenlandse Zaken der zes landen te Parijs werden getekend.

Ontworpen organisatie

Evenals in de Kolen- en Staalgemeenschap de zeggenschap over deze economisch zo belangrijke gebieden zou worden onttrokken aan de nationale autoriteiten, moest dit ook in defensie-aangelegenheden voor zover West-Europa betreft, het geval zijn. De daartoe gedachte organisatie vertoont dan ook veel overeenkomst met die van de kolen- en staalgemeenschap.

Het beheer van de Europese krijgsmacht zal worden toevertrouwd aan een *commissariaat*, het best te vergelijken met een Europees mi-

nisterie, aan het hoofd waarvan 9 commissarissen zullen staan. Deze commissarissen zijn in dienst van de gemeenschap en zijn onafhankelijk van het land, waarvan zij afkomstig zijn.

Dit commissariaat in zijn geheel is echter niet onafhankelijk, het is in belangrijke mate onderworpen aan het toezicht van de *Raad van Ministers*, waarin elk der deelnemende landen door één minister is vertegenwoordigd. Eén van de belangrijkste functies van deze raad is de beslissing over de geldmiddelen. De gemeenschap zal slechts kunnen bestaan als de staten-deelnemers de nodige gelden ter beschikking stellen. De beslissing over het totale bedrag en de verdeling daarvan over de deelnemers berust bij de Raad van Ministers, die deze beslissing bij unanimitéit moet nemen. Dat elke minister de goedkeuring van zijn eigen parlement moet krijgen spreekt vanzelf.

Maar ook deze ministers zijn niet geheel vrij. Zij moeten hun voorstel laten goedkeuren door de *Vergadering*, bestaande uit volksvertegenwoordigers gekozen door de parlementen der deelnemende staten. Deze Vergadering heeft o.a. bovendien de bevoegdheid het beleid van het commissariaat af te keuren en dit zodoende tot aftreden te dwingen.

Tenslotte is er nog een *Hof* voorzien, dat rechtsgeschillen tussen de gemeenschap en de deelnemende staten en tussen organen van de gemeenschap moet beslechten.

Het in werking treden

De gang van zaken zal nu als volgt zijn:

Het verdrag met de bijbehorende protocollen, bijzondere overeenkomsten, enz., zal worden onderworpen aan de goedkeuring der parlementen van de deelnemende landen, waarna de Regeringen de ratificatie-oorkonden kunnen doen toekomen aan de Franse regering. Zodra de laatste ratificatie is binnengekomen, treedt het verdrag in werking.

Verwacht mag worden, dat dit omstreeks Januari 1953 het geval zal zijn. Dan zullen dus alle organen van de gemeenschap in werking treden om het doel, waarvoor deze is gesticht, te verwezenlijken.

Volgens de préambule van het verdrag is dit doel: „het door een zo volledig mogelijk integratie van de personele en materiële bestanddelen van de strijdkrachten binnen het raam van een boven de staten staande Europese gemeenschap (organisation européenne supra-nationale) bijdragen tot het behoud van de vrede door de verdediging van West-Europa tegen elke aanval te verzekeren”.

De uitwerking

Ik stel mij voor om in het volgende uiteen te zetten hoe deze beoogde integratie zal worden verwezenlijkt. Daarbij zal ik mij beperken tot de landmacht en de bijzondere regelingen voor zee- en luchtmacht buiten beschouwing laten. Een verdere beperking is gelegen in het feit, dat ik als grondslag voor mijn beschouwing uitsluitend de openbaar gemaakte regelingen zal gebruiken. De lezers zullen begrijpen, dat in de bijna 1½ jaar van voorbereiding vóór de ondertekening en in de tijd tussen ondertekening en in werking treden veel werk is en wordt gedaan, wat niet of nog niet in het openbaar kan worden besproken. Bovendien zal ik onderwerpen van politieke en economische aard buiten beschou-

wing laten en uitsluitend die aangelegenheden bespreken, waarmede de Nederlandse militair direct te maken heeft.

De eerste vraag is: hoever gaat de beoogde integratie?

Men zou zich kunnen voorstellen, dat in het centrale orgaan van de E.D.G., het commissariaat, de gehele indeling van al het personeel zou geschieden, zoals dit tot nog toe in Nederland in het ministerie geschiedt. Deze indeling zou in het uiterste geval tot gevolg kunnen hebben, dat bv. een tirailleurgroep ontstaat, waarin de zes nationaliteiten vertegenwoordigd zouden zijn. Elk verstandig man zal inzien, dat een dergelijke groep in de praktijk niet te commanderen zal zijn. Niet alleen het verschil in taal, maar bovenal het verschil in volksaard zou hierbij te grote bezwaren geven. Deze bezwaren bestaan even goed indien bv. drie groepen elk van verschillende landaard, tot één peloton worden samengevoegd of pelotons tot compagnieën. Maar naarmate de onderdelen groter worden, verminderen de bezwaren.

In de tweede wereldoorlog was de samenwerking van de geallieerde legers, legerkorpsen, e.d. tot in de perfectie opgevoerd. Ergens zal men derhalve een grens kunnen trekken en kunnen zeggen: deze eenheid is de grootste, welke nog nationaal homogeen moet zijn om op het gevechtveld met succes te kunnen optreden. In de E.D.G. is als zodanige eenheid de divisie aangenomen, hetgeen dus betekent, dat elke divisie zal worden gevormd uit personeel van dezelfde landaard en dat legerkorpsen zullen bestaan uit divisies van verschillende nationaliteit.

Al dadelijk rijst de vraag hoe het dan zal gaan met legerkorps-troepen, legertroepen, e.d. Deze zullen worden geïntegreerd overeenkomstig de integratie van het legerkorps; maar de regimenten of bataljons en overeenkomstige eenheden in de legerkorps- en de legertroepen zullen bestaan uit personeel van dezelfde nationaliteit.

Een legerkorps bestaande uit een Franse en twee Duitse divisies zal in de legerkorps-troepen dus bv. hebben: een Duits regiment artillerie, een Duitse geneeskundige eenheid, een Frans bataljon pioniers, enz.

Hoe de indeling van de legerkorpsen in werkelijkheid zal zijn, is een operationele aangelegenheid, welke niet tot de competentie van de E.D.G., maar tot die van SHAPE behoort.

Dit brengt ons op de volgende vragen. Hoe is de verhouding tussen de E.D.G. en SHAPE? Staan alle strijdkrachten van de E.D.G. in geval van oorlog onder SACEUR? Beschikken de aan de E.D.G. deelnemende landen nog over strijdkrachten buiten de E.D.G.?

Om met dit laatste punt te beginnen.

De deelnemende landen hebben zich verbonden om buiten de contingents, welke zij in de E.D.G. inbrengen, geen strijdkrachten te onderhouden, behalve:

1. troepen bestemd voor niet-Europese gebieden, voor welke verdediging het lid van de E.D.G. verantwoordelijk is, benevens de onderdelen nodig om deze troepen af te lossen of op peil te houden;
2. troepen bestemd voor internationale verplichtingen;
3. de lijfwacht van het Staatshoofd;
4. de zeestrijdkrachten bestemd voor de beveiliging van niet-Europese gebieden en van de verbindingslijnen met en tussen deze gebieden, benevens die voor internationale verplichtingen;
5. de gendarmerie (voor Nederland derhalve de Koninklijke Marechaus-

see), voor zover bestemd voor het handhaven van de orde in het binnenland.

Alle overige strijdkrachten behoren tot de E.D.G.

Nu is het echter niet zo, dat een regering de militairen behorende tot haar strijdkrachten bij het in werking komen van de E.D.G. ineens en voor goed zal moeten verdelen over die, welke nationaal blijven en die, welke in de E.D.G. zullen moeten worden ingebracht. Inderdaad zal daarmee moeten worden begonnen, maar een dergelijke indeling is voor verandering vatbaar. De Staten behouden nl. het recht personen van de E.D.G.-strijdkrachten om te wisselen met militairen van de nationaal blijvende onderdelen mits de gevechtsvaardigheid van de E.D.G.-strijdkrachten dientengevolge niet vermindert.

Wie voert nu het bevel over de E.D.G.-strijdkrachten?

Zoals ik al hiervoor heb opgemerkt, behoren de operationele aangelegenheden niet tot de competentie van de E.D.G. De reden daarvan is duidelijk. De verdediging van West-Europa is thans al toevertrouwd aan de organisatie, welke opgebouwd is als gevolg van het Noord-Atlantisch Verdrag en het zou zeer onlogisch zijn daarnaast een afzonderlijke organisatie van de zes E.D.G.-landen te stichten. De NAVO krijgt dus de operationele beschikking over de E.D.G.-strijdkrachten, maar men moet zich wel ervoor hoeden de NAVO gelijk te stellen met SHAPE.

In de NAVO zijn het te verdedigen gebied en de beschikbare of beschikbaar te komen strijdkrachten verdeeld tussen verschillende bevelhebbers. Deze bevelhebbers zijn veelal door de NAVO-leiding benoemd en beschikken dan in de regel over een geïntegreerde staf; maar voor sommige onderdelen met een bepaalde nationale taak is de bevelvoering een nationale zaak, zodat de regering van het land de bevelhebber kan aanwijzen en zijn instructie kan opstellen. Eén van de internationale bevelhebbers is de opperbevelhebber in Europa (SACEUR), die als staf beschikt over SHAPE. Daarnaast voorzien de NAVO-regelingen in nationale bevelhebbers voor de verdediging van het niet in het operatiegebied gelegen grondgebied van elke staat.

De E.D.G.-strijdkrachten zullen dus in geval van oorlog voor operationele doeleinden ter beschikking worden gesteld van de geallieerde opperbevelhebber in Europa of van één der nationale territoriale bevelhebbers.

SACEUR kan echter zich niet tevreden stellen met in oorlogstijd het operationele bevel te mogen voeren. Om de voorgenomen operatiën te kunnen uitvoeren, zal hij in vredetijd invloed moeten hebben op de organisatie, de uitrusting en de opleiding van de troepen en bovendien zeggenschap moeten hebben over de verdeling van de strijdkrachten over zijn gezagsgebied. Dit is in het verdrag ook zo vastgelegd.

Hoe dit alles in de praktijk zal gaan werken, moeten wij afwachten.

In het Verdrag is verder neergelegd, dat de gemeenschappelijke strijdkrachten betaald zullen worden uit een gemeenschappelijke begroting en dat de voorziening in de materiële behoeften in de uitgebreidste zin volgens een gemeenschappelijk programma zal geschieden.

Maar dat alles is nog niet voldoende om een werkelijke eenheid tot stand te brengen. De contingenten, welke de Staten deelnemers in de E.D.G. inbrengen, zullen doordrongen moeten worden van de Euro-

pese geest, van het gevoel samen te moeten werken, in het uiterste geval samen te moeten vechten, voor het beoogde doel, de vrijheid van West-Europa. Een dergelijke eenheid van opvatting krijgt men niet op bevel; de leiding moet deze bewust tot stand brengen door een groot aantal maatregelen op verschillend gebied.

Men zal moeten streven naar een gelijke opleiding in de verschillende landen; voor zover dit mogelijk is zelfs naar een gemeenschappelijke opleiding. Dit zal bv. mogelijk zijn op de krijgsscholen, misschien zelfs bij officiers- en andere opleidingen, waarbij het taalverschil weinig of geen bezwaren met zich brengt.

Naast dit streven naar zoveel mogelijk eenheid in de opleiding, waarbij nadrukkelijk het aankweken van een Europese geest moet worden bevorderd, staat de noodzakelijkheid te komen tot een gelijke behandeling van de personen, die naast elkaar dienen en soms zeer nauw moeten samenwerken tot het bereiken van het gemeenschappelijke doel. Dit betekent, dat de gehele rechtspositie van de militairen zoveel mogelijk gelijk moet worden gemaakt. Hierbij moet niet alleen worden gedacht aan regelingen van bevorderingswet e.d., maar aan het geheel van maatregelen en omstandigheden, welke de positie van een militair bepalen. Zo zal bv. het Europese leger één uniform dragen met onderscheidingstekenen voor de verschillende rangen voor alle contingents gelijk. Weliswaar is daarbij een nationaliteitskenmerk voorzien; maar overigens is de uniform een Europese uniform.

Een tweede belangrijke maatregel op het gebied van gelijkschakeling is het invoeren van gelijke rangen in de verschillende landen. Deze lopen nu in de verschillende legers nogal uiteen bij de onderofficieren en minderen; bij de officieren zijn practisch geen verschillen. In enkele opzichten is maar weinig verschil tussen de zes deelnemende landen. Zij kennen alle de categorieën beroeps-personeel, reserve-personeel en dienstplichtigen. In overeenstemming met de in enkele landen bestaande regeling, zal in het Europese leger de mogelijkheid moeten worden geschapen voor dienstplichtigen of reserve-personeel om na het volbrengen van de verplichte eerste oefening nog één of enkele jaren langer te dienen. Details hiervan zal het commissariaat nog moeten vaststellen. De bedoeling is om door enkele belangrijke plaatsen in de onderdelen door dit personeel te laten bezetten, de gevechtsbereidheid van het onderdeel te verhogen.

Het recruteren van het beroepspersoneel zal in elk der landen op gelijke wijze moeten geschieden. Ten aanzien van dienstplichtigen is de wenselijkheid van een Europese regeling wel uitgesproken, zelfs vastgelegd, dat men er te zijner tijd toe zal overgaan; maar deze zal nog wel enige tijd op zich laten wachten. De regelingen betreffende inschrijving, keuring en oproep van dienstplichtigen blijven voorlopig nationaal. Zijn de dienstplichtigen eenmaal onder de wapenen dan geeft de nationale autoriteit hen voor opleiding over aan de daarvoor aangewezen Europese commandant.

De behandeling van de militairen geschiedt daarna Europees, d.w.z. zij behoren o.a. onderworpen te zijn aan een Europees reglement van discipline, een Europees Wetboek van Militair Strafrecht en een Europese militaire rechtspraak.

Aangezien deze onderwerpen in elk der deelnemende landen op andere wijze zijn geregeld en deze regelingen berusten op de verschillende rechtsstelsels, welke in de deelnemende landen bestaan, zal het nog zeer lang duren voordat de Europese regeling voor alle genoemde onderwerpen tot stand zal zijn gekomen. Gedurende die tijd blijven de nationale regelingen van kracht. Naarmate verschillende onderwerpen Europees zullen worden geregeld, zullen de nationale bepalingen hun kracht verliezen.

Voor de Europese strijdkrachten is een gemeenschappelijke betalingsregeling noodzakelijk. Deze is ook voorzien in de verschillende stukken; maar de uiteindelijke vorm is nog niet vastgelegd. Dat kan ook niet, daar dit eerst kan geschieden als de gemeenschap inderdaad tot stand is gekomen. Wel is reeds veel voorbereidend werk gedaan en zijn na langdurige onderhandelingen de standpunten elkaar genaderd; maar positieve gegevens kunnen niet worden verstrekt, daar het gevaarlijk is op dit gebied vooruit te lopen op een beslissing, welke een nog in het leven te roepen orgaan te zijner tijd zal moeten nemen.

Tenslotte zij hier nog vermeld, dat in het Europese leger op den duur slechts één bevorderingsregeling van kracht kan zijn. Hoe deze zal worden, is niet bekend, daar deze in hoge mate zal afhangen van de organisatie van de krijgsmacht.

Leiderschap

door W. D. H. EEKHOUT, Luitenant-Kolonel der Infanterie

„Wars are fought with weapons but they are won by men. It is the spirit of the men who follow and of the man who leads that gains the victory.”

General George S. Patton Jr.

I. Inleiding.

Buiten alle soorten gezagsverhouding om is het een normaal verschijnsel, dat in elke groep van personen, die gezamenlijk een taak uitvoeren, een of ander de leiding op zich neemt. Dit spruit voort uit het feit, dat ieder individu van zo'n groep — bewust of onbewust — de behoefte gevoelt aan leiding. De werkzaamheden moeten onder leiding van één persoon zo worden gecoördineerd, dat zij in algemene samenwerking alle leiden naar het gemeenschappelijke doel.

In het militaire bestaan verschillen de niveaus in de hiërarchie. Hoe hoger dit niveau, des te hoger de eisen, welke men aan leiderschap moet stellen. Het uitoefenen van leiderschap is dus onafscheidelijk verbonden aan de functie van commandant, die zijn troep naar het doel moet brengen.

De huidige oorlogvoering is zo ingewikkeld geworden, dat zij in toenemende mate afhankelijk is van de leiding der commandanten. Een oorlog wordt uitgevochten door mensen, waarbij het materieel steeds